

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ,

Το Θέατρο στην Ερμούπολη τον εικοστό αιώνα (Θέατρο – μουσική – παιδεία – κοινωνική ζωή). Τέταρτος τόμος 1913-1921, Έκδοση Δήμου Ερμούπολεως 2000, σσ. 260, 115 εικ., ISBN 960-85623-4-1.

Κυκλοφόρησε και ο τέταρτος τόμος της πολύτιμης σειράς, που συγκεντρώνει με ευπαιδευμένο τρόπο υλικό για τη θεατρική κίνηση στην Ερμούπολη του 20^{ου} αιώνα και συνεχίζει κατ' αυτόν τον τρόπο τη διατριβή επί διδακτορία του Μιχάλη Δήμου, «Η θεατρική ζωή και κίνηση στην Ερμούπολη της Σύρου κατά το 19^ο αιώνα (1826-1900). (Τάσεις, Επιλογές και Μεθοδεύσεις της Θεατρικής Ζωής)», Αθήνα 2001, 3 τόμ., σελ.1069 + 356 χωρίς σελιδαρίθμηση + 17. Με την ολοκλήρωση του Δ' τόμου και την αποπεράτωση της διατριβής του Δήμου καλύπτονται τώρα 100 χρόνια θεατρικής ιστορίας της Ερμούπολης, που είναι και οι πιο σημαντικές. Δεν πρέπει να λησμονηθεί βέβαια, ότι υπήρχαν και σημαντικές προεργασίες, από την Ιστορία του Νικ. Λάσκαρη έως το σημαντικό άρθρο του Α. Δρακάκη, «Το ξεκίνημα του νεοελληνικού θεάτρου (Ερμούπολις – Σύρα 1826-1861)», *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος* 22 (1979), σσ. 23-81, διάφορα άρθρα στα *Συριανά Γράμματα* και τον τόμο των πρακτικών *Για τη Μαρίνα Κοτοπούλη και το θέατρο στην Ερμούπολη*. Πρακτικά Συμποσίου Ερμούπολη Σύρου – Αύγουστος 1994, Αθήνα 1996, που περιείχε σημαντικά άρθρα για τη θεατρική ιστορία της πόλης, όπως της Αγγελικής Φενερέλη «Το θέατρο και η πόλη (1828-1864)» (σσ. 157-182), του Δημ. Σπάθη «Η Ερμούπολη, θεατρική πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους (1829-1839)» (σσ. 187-202), της Ιωάννας Παπαγεωργίου «Λεωνίδας Καπέλλος: Η συμβολή του στο θέατρο της Σύρου και στη διαμόρφωση της νεοελληνικής σκηνής» (σσ. 203-216), του Αντρέα Δημητριάδη «Οι παραστάσεις του Νικολάου Λεκατσά στη Σύρο τον χειμώνα του 1886» (σσ. 217-226), του Θόδωρου Χατζηπανταζή, «Ο συριανός θιασάρχης Δημοσθένης Αλεξιάδης και οι παραστάσεις του στο θέατρο της πατρίδας του» (σσ. 227 εξ.) κτλ. Δίπλα σ' αυτά υπάρχει και μια σχετική αρθρογραφία στο συριανό Τύπο, όπως π.χ. τα άρθρα του Δημήτρη Κρίνου (σε επιλογή: «Θεατρικό "ρετρό" στην Belle époque. Χειμώνας του 1905-1906 στον Απόλλωνα της Ερμούπολεως», εφημ. «Άποψη» αρ.29, Απρ. 1998, «Επισημάνσεις για τη διάσωση του ιστορικού Απόλλωνα», απόθι αρ.30, Μάιος 1998, «Ο νέος κανονισμός Διοικήσεως του έτου 1898 του Δημοτικού Θεάτρου Ό Απόλλων της Ερμούπολεως», απόθι, αρ.32, Ιούλ.-Αύγ. 1998, «Ηχώ εκ του θεάτρου», απόθι αρ.33, Σεπτ. 1998, «Χρονικό της ιδρύσεως και οικοδομήσεως του ιστορικού θεάτρου Απόλλων της Ερμούπολεως», *Ερμούπολη* αρ.6 (Καλοκαίρι 2000), σσ. 14-15, «Το πρώτον θέατρον της νεωτέρας Ελλάδος στην Ερμούπολιν της Σύρας», εφημ. «Η παρέμβαση», αρ.71 (Μάιος-Ιούν. 2001), σ. 4, όπου και παλαιότερο βιβλιογραφία της αρθρογραφίας του Δ.Α. Κρίνου σχετικά με το θέατρο στη Σύρα).

Όπως και στους υπόλοιπους τόμους το υλικό περιλαμβάνει θέατρο και κινηματογράφο, Καραγκιόζη, ιπποδρόμιο, μουσική και εν γένει κοινωνική και καλλιτεχνική ζωή. Στη συγκεκριμένη περίοδο κυριάρχησε η ξένη και ελληνική οπερέτα, στο θέατρο οι δύο μεγάλες βεντέτες της αθηναϊκής σκηνής. Οι αλληπάλληλοι πόλεμοι ως τη Μικρασιατική καταστροφή δεν ευνόησαν το ποιητικό θέατρο: έτσι συχνά συναντούμε θιάσους ποικιλιών, θιάσους ανδρικών και καραγκιοζοπαίχτες, κινηματογράφο, ιπποδρόμια, μίμους (Μάριος Ροτζάιρον), ερασιτεχνικές παραστάσεις «υπέρ του συσσιτίου», ρεσιτάλ, μαντολινάτα, νοομάντες και υπνωτιστές κι άλλα παρόμοια θεάματα. Οι πολλές φωτογραφίες και απεικονίσεις σελίδων του Τύπου κάνουν απολαυστική την ανάγνωση του τόμου και ει-

σάγουν με τρόπο διασκεδαστικό και νοσταλγικό στο πνεύμα της δύσκολης αυτής εποχής του διχασμού.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΛΙΛΙΑ ΜΑΡΑΚΑ

(Εισαγωγή – Επιμέλεια – Σχολιασμός), *Ελληνική Θεατρική Επιθεώρηση 1894-1926. Τέσσερα κείμενα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 381 + 597, 4 εικόνες, μουσικές νότες. ISBN 960-393-401-1.

Πρόκειται για δίτομη μονογραφία, που συνεχίζει ουσιαστικά τη σχολιασμένη έκδοση ανέκδοτων κειμένων της Ελληνικής Επιθεώρησης, εγχείρημα που ξεκίνησε με τη μονογραφία *Αθηναϊκή επιθεώρηση*, 3 τόμ. Αθήνα 1977 (μαζί με τον Θ. Χατζηπανταζή) κι έχει περίπου την ίδια διάρθρωση και στοχοθεσία· δηλαδή τη σύνδεση του έργου με την ιστορική και πολιτική στιγμή, το λεπτομερειακό σχολιασμό όλων των νύξεων και υπαινιγμών που περιέχουν άφθονα τα κείμενα αυτά· εδώ προστίθεται ακόμα και η δημοσίευση των μελοποιήσεων, καθώς και λεπτομερειακοί χρονολογικοί πίνακες (εν μέρει αντλούν από την έκδοση του 1977), που παρουσιάζουν με εύληπτο τρόπο τα γεγονότα, στα οποία αναφέρονται τα έργα. Το έργο της αποκρυπτογράφησης της επικαιρότητας που κυύβεται στα κείμενα αυτά, τα οποία είναι κατανοητά μόνο στα πλαίσια των συμφραζομένων της εποχής, αποδεικνύεται πολύμοχο και περίπλοκο, πράγμα που διαφαίνεται στις πάνω από 1500 υπομειώσεις και το ευρετήριο ονομάτων με σχεδόν 900 πρόσωπα.

Κατ' αυτόν τον τρόπο εκδίδονται οι επιθεωρήσεις «Αι υπαίθριοι Αθήναι» των Ηλία Καπετανάκη και Νικόλαου Λάσκαρη (1894), «Έξω Φρενών» των Πολύβιου Δημητρακόπουλου και Κωνσταντίνου Μακροίδη (1908), «Πολεμικά Παναθήναια» των Μπάμπη Άννινου, Γεώργιου Τσοκόπουλου και Πολύβιου Δημητρακόπουλου (1913), και «Ρωμέικο» του Μιλτιάδη Λιδωρίκη (1926). Ήδη τα ονόματα των συγγραφέων, γνωστών από τη δραματογραφία της εποχής, προκαλούν το ενδιαφέρον· με την επιλογή των κειμένων αυτών δίνεται και μια διαχρονική διάσταση της εξέλιξης του είδους (το οποίο στο Μεσοπόλεμο διαγράφει πλέον μια φθίνουσα πορεία), παράλληλη με εκείνη της πρώτης μονογραφίας (1977), που ωστόσο εμβαθύνει περισσότερο και αποφεύγει κάποιες γενικότητες του εισαγωγικού τόμου. Τα κείμενα αντλήθηκαν, αποσπασματικά ή ολόκληρα, από το Θεατρικό Μουσείο σε δακτυλογραφημένη μορφή· για το λεπτομερειακό σχολιασμό χρειαζόταν εκτεταμένη πρωτογενής έρευνα στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο της εποχής, θεατρικά προγράμματα, λευκώματα κτλ., καθώς και η χρησιμοποίηση ιστορικών μελετών, αλλά και απομνημονευμάτων, αυτοβιογραφιών κι άλλου προσωπικού και λογοτεχνικού υλικού για την ανασυγκρότηση όλων των γεγονότων και προσώπων της «μικροϊστορίας», στα οποία αναφέρεται σατιρικά η επιθεώρηση. Πρόκειται για έργο πολύμοχο και πολύχρονο λόγω της άμεσης και πυκνής σύνδεσης των θεατρικών αυτών κειμένων με την εποχή και τα γεγονότα της χρονιάς.

Στον πρόλογο (σσ. 9 εξ.) ακολουθεί ένα «εκδοτικό σημείωμα» (σσ. 11 εξ.), όπου καθορίζονται οι εκδοτικές προδιαγραφές στην αποκατάσταση, ορθογραφική και της στίξης, και ενοποίηση των κειμένων, που και πληκτρολογικές αβλεψίες έχουν και λανθασμένες